

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Jméno autora: Mgr. Věra Kocmanová

Datum vytvoření: 18.3.2013

Číslo DUMu: VY_12_INOVACE_18_CJ_NP1

Ročník: I.

Český jazyk a literatura

Vzdělávací oblast: Jazykové vzdělávání a komunikace,

Estetické vzdělávání

Vzdělávací obor: Literatura

Tematický okruh: Česká literatura ve 2. polovině 19. století

Téma: Karel Havlíček Borovský, Tyrolské elegie

Metodický list/anotace: Rozbor díla za pomoci ukázek s použitím interaktivní tabule

Karel Havlíček Borovský

Tyrolské elegie

„Sviť, měsíčku, polehoučku
skrz ten hustý mrak,
Jakpak se ti Brixen líbí? –
Neškared' se tak!“⁽¹⁾

- S kým a kde hovoří Borovský?
- Mluví k Měsíci v brixenském vyhnanství.

„Vysoce vážený pane!

... V noci od 15. na 16. prosince po druhé hodině byl jsem probuzen, u postele mé stál vrchní komisař z Prahy pan Dederer s podkrajským brodským baronem Voithem a žandarm s flintou. Moje žena nebohá byla celá vyděšená. Oznámeno mi, abych hned se oblékl a odjel, že mám na rozkaz ministerstva odvezen býti kamsi, kdežto dle rozkazu bydlet nucen budu. Místo ono mi nemá býti oznámeno až za hranicemi českými.“⁽²⁾

Jak Havlíček popisuje v dopise F. Palackému své zatčení, porovnejte s básní.

„Jsemť já z kraje muzikantů,
na pozoun jsem hrál,
a ten pořád ty vídeňské pány
ze sna burcoval.

By se po svých těžkých prácech
hodně vyspali,
jednou v noci kočár policajtů
pro mne poslali.

Dvě hodiny po půlnoci –
když na třetí šlo,
tu mi dával žandarm u postele
šťastné dobrýtro.

Se žandarmem slavný ouřad,
celý v parádě,
pupek kordem pevně obvázaný,
zlato na krágle.

„Vstávají, pane redaktor,
nelekají se,
jdeme v noci, nejsme však zloději,
jenom komise.

Od všech z Vídně pozdravení,
pan Bach je líbá,
jsou-li prej zdráv, a tuhleto psaní
po nás posílá.“⁽³⁾

Co o sobě Havlíček říká?

Že je z Čech, jeho názory „nedaly spát vídeňské vládě“, proto pro něj v noci přijeli a deportovali do Brixenu.

Co je satira?

Využívá humoru za účelem kritiky.

Co je ironie?

Vyjádření opakem.

Najdete zde satiru, ironii?

jdeme v noci, nejsme však zloději...

od všech z Vídně pozdravení, pan Bach je líbá,
jsou-li prej zdráv...

V pláči rodiny své, matky, sestry, ženy atd. opustil jsem otcovský dům, sám jsem měl více lítosti než zlosti! Před domem stáli opět žandarmové a do kasárny šla také naše cesta.

Porovnejte opět text dopisu s básní:

„Koně a žandarmi stáli

dávno před domem:

„Milí braši, maličké strpení,

Hned již pojedem!“

.....

Matka, žena, sestra, dcerka –
malá Zdenčinka,
stály okolo mne v tichém pláči:
hořká chvílka!

Vtisknul jsem však poděbradku
silně do čela,
aby se těm policajtům slza
nezablyštěla.“⁽⁴⁾

Já jsem sice starý kozák,
v půtkách tužený:
tenkrát jsem měl trochu těsná prsa
a zrak zkalený.

„Příhody mé na cestě nebudu popisovat, ačkoli byly dosti znamenité: přihodilo se mi mezi jinými v Alpách, že se nám koně splášili, že ostatní z kočáru vyskákali a já sám (ani kočí ne) na kočáře zůstal a čtyřmi koňmi cvalem do své deportace ujížděl, až se mi poštěstilo opratí se zmocniti a koně zastaviti. To všechno hodlám časem svým humoristicky popsati, neboť ráčíte pozorovat, že ani zde jsem neztratil dobrou mysl a především své staré smýšlení.“⁽⁵⁾

„Hory, skály ohromnější ještě,
než jest hloupost mezi národy,
vedle cesty propast bezedná jak
drška armády.

Temná noc jak naše svatá církev
a my jedem z koce jako mžik,
darmo křičí Dederá: „Drž koně!“ –
prázdný je kozlík.“⁽⁶⁾

Co kritizuje Havlíček v těchto verších?

Armádu, církev...

„Och, to byla pro mne chutná chvílka,
neboť neznám žádnou větší slast
nežli vidět slavnou policii
ouzkostránsky se třást!

„Metějme los!“ pravím, „mezi námi
musí někdo velký hříšník být,
a ten k usmíření nebes musí,
z vozu vyskočit.“

Jen to vyřknu, ejhle, policajti
ani svědomí nezpytovali
a kajícně vyrazivše dvířka
z vozu vyskákali.-

Podářilo se Havlíčkovi humorně popsat příhodu z cesty? Na co v básni naráží?

Např. v kočáru byl jediný, kdo měl čisté svědomí...

Ach ty světe, obrácený světe!
Vzhůru nohami ve škarpe leží stráž,
ale s panem delikventem samým
kluše ekypáž!

Ach ty vládo, převrácená vládo!
národy na šňůrce vodit chceš,
ale čtyřmi koňmi na opratích
vládnout nemůžeš!--

Bez kočího, bez opratí, potmě,
u silnice propast místo škarpy,
tak jsem cválal sám a sám v kočáře
jako vítr z alpy.“⁽⁷⁾

- „Doba nuceného pobytu v Brixenu není pro Havlíčka ani pro českou kulturu ztracena. Tady, v Brixenu, napsal Havlíček vlastně všechny své tři velké satirické básně: i Tyrolské elegie, i Krále Lávrů, i v definitivním znění Křest svatého Vladimíra.
- Byla to heroická práce. Havlíček byl neustále pod přísným dozorem, policejní úředníci měli kdykoliv zcela volný přístup do jeho pokoje a kdykoliv mohli také zabavit kteroukoliv z jeho písemností.
- Neméně obtížné bylo pak zachovat to, co již bylo napsáno, dostat to do bezpečí, předat to nějak české veřejnosti. Korespondence Havlíčkova byla ovšem přísně cenzurována, procházela vždy policejním kabinetem a zdálo se téměř nemožno, že by Havlíček mohl cokoliv ze své produkce „propašovat“ do Čech. Přesto však z jeho brixenského vyhnanství pronikla do Prahy a odtud do celé země všechna básnická díla psaná ve vyhnanství. Nemohla ovšem být vydána, ale byla tajně opisována a rozšiřována, takže sám tisk by je mnoha případech nemohl více a lépe rozšířit.
- J.Fučík, 1939“(8)

Mohl Havlíček v Brixenu pracovat?

Vytvořil zde tajně své tři básnické skladby, ale další rozsáhlejší práce, na které se připravoval, pravděpodobně ani nezačal, protože mu v tom bránily policejní prohlídky jeho písemností.

Použitá literatura

- HAVLÍČEK BOROVSÝ, Karel. *Stokrát plivni do moře*. Praha: Československý spisovatel, 1990, ISBN 80-202-0208-0. (1) (2) (3) (4) (5) (6) (7) (8)